

паходжаньня. Прыкл.: *Гедвіла* зь літ. *Gedvila*. Але й з гледзішча літоўскага языка немагчыма апраўдаць пісаньня іх із дзума *л* і навет нельга знайсці прычыны такога пісаньня. Відавочна, сьпяраша паўстала пісаньне з дзума *л* у прозьвішчаў беларускіх, каб зацяміць іх „снадзіўнае“ і іншае „няпрыемнае“ паходжаньне, а потым было перанесена і на прозьвішчы літоўскія.

Прозьвішча, як кожнае слова, належыць да мовы, дык казаная й пісаная хворма ягоная мусіць згаджацца із законамі дадзенага языка.

А як мы пабачылі, беларуская мова вымагае пісаньня такіх прозьвішчаў, як *Шамяціла*, *Сурвіла* і іншых на *-ла*, з адным *л*. З гэтым вымаганьнем нашае мовы мы павінны лічыцца балеі, як із воляю собсьніка прозьвішча, хоць-бы й вельмі такога чалавека шанавалі. Якая гэта пашана чалавека, калі не шануецца яго родная мова? Дзеля ілюстрацы прывяду гэтта наступное здарэньне. У 1935 г. у часе жалобнае акадэміі ў чэсьць сьв. п. проф. Бр. Эпімаха-Шыпілы пісалі ягонае прозьвішча з адным *л*. Праці гэтага выступіў у „Родным Краю“ Я. Зянюк, заяўляючы, што благая гэта пашана, калі на’т ня ўмеем напісаць „правільна“ прозьвішча нашага вялікага патрыёта. Аргумэнт Зянюкоў ня быў пераконуючы. Няўжо-ж Бр. Эпімах-Шыпіла хацеў, каб няправільнай хвормаю ягонага прозьвішча псавалі беларускую мову, каторую ён так любіў? Ведама, што не, хоць-бы нясьведама й сам пісаў няправільна сваё прозьвішча. Але сталася ляпей. У мяне захавалася пісулька² Бр. Эпімах-Шыпілы з 9.V. 27 г., напісаная ім ізь Менску. На гэтай пісульцы нябошчык падпісаўся „Бр. Эпімах-Шыпіла“ — з адным *л*. Значыцца, калі раней і пісаў ён сваё прозьвішча з дзума *л*, дык пасьлей, разабраўшыся ў правільнай яго хворме, стаў пісаць із адным *л*.

Наапошку трэба зацеміць, што тыя прозьвішчы беларускія, каторых хворма фонэтычная розніцца ад хвормы этымолёгічнае, мусяць пісацца цяперака начай, як пісаліся ў веку XII—XVIII, бо тады быў правапіс этымолёгічны, а цяпер ё фонэтычны. Прыкл., даўней пісалі „*Войтехович*, *Зенюк*“, а цяпер „*Вайцехавіч*, *Зянюк*“.

Прозьвішчы на *-скі*, *-цкі* — беларускія

Прашу выбачэньня ў Рэдакцыі й Чытачоў, што гэтым моўным зацемам займу крышку месца. Зацем гэты, адылі, вельмі патрэбны. Не мая віна, што ён будзе надрукаваны, але сп. Юркі Віцьбіча, каторы ў сваіх чысьленых лістох рассылае верш, у якім кажацца, што прозьвішча „Пятроўскі“ аднаго Вялікаліцьвіна (Беларуса) — ня беларускае.

Ведама, калі прозьвішча „Пятроўскі“ ня беларускае, дык і ўсе іншыя прозьвішчы на *-скі* й на *-цкі*, каторыя із *-скі* (Ракіцкі з Ракіт-скі) таксама ня беларускія. А як гэта датычыцца да Беларуса, дык пытаньне пераходзе за межы мовы й стаецца зарозом нацыянальным, ды не такім малым, як можа здавацца.

Як беларускі мовавед, я маю за свой абавязак запырэчыць такому абмыльнаму цьверджаньню. Прозьвішчы Беларусаў на *-скі*, *-цкі* — беларускія. Яны паўсталі ад геаграфічных назваў. Гэтак, прыкладам, ад „Пятрова“ або „Пятровічы“ (сяло або засьценак) ёсьць прыметнік „пятроўскі“, ад „Крывічы“ — „крывіцкі“, ад „Заслаўе“ — „заслаўскі“. Як паўсталыя ад геаграфічных назваў, прозьвішчы на *-цкі*, *-скі* ёсьць ува ўсіх славянскіх мовах. Тое, што ў Польшчы такія прозьвішчы вельмі пашырыўшыся, ды ня толькі ад геаграфічных назваў (прыкладам, Ковальскі) і ўважаюць іх там за характарыстычныя польскія й шляхоцкія, ані ня перашкаджае таму, што ў кажнай іншай мове славянскай яны — свае.

² Перадаў я яе ў 1935 г. у Беларускі Музэй імя Івана Луцкевіча ў Вільні.